

velmi pozdě, takže bude velmi těžko tuto skutečnost plně hospodářsky využítkovati. Velké podnikání a bankovní kapitál, který stojí za národní demokracií, se domáhal uznání Ruska de jure. Názory dr. Kramáře nebyly vlastně ani názory celé strany, v jejímž čele stojí.

V německém politickém táboře jest živá diskuse o Konrada Henleina a jeho Heimatsfrontu. Profil Henleinův jest velmi nejasný; sám mluví o kladném poměru k demokracii a Československé republice, ale mnohé projevy a hlavně činy z jeho okolí — rozbíjení německých sociálně demokratických schůzí — by svědčilo o tom, že za Henleinem jdou lidé, kteří říkajíce Henlein myslí si: Hitler. Jest přirozeno, že lidé z rozpuštěné hakenkreuzlerské strany a i z německé strany nacionální, jejíž rekurs proti zastavení činnosti byl zemským úřadem zamítnut, tíhnou k Henleinovi více, než k druhým stranám. Německé nesocialistické strany proto uvažují, jak by oslabily tuto příťažlivost Henleina. Svaz německých zemědělců, resp. Landstand jest na věci interesován i potud, že značná část německé zemědělské mládeže jest pod vlivem Henleinovým. Spina chce Henleinovu akci paralyzovati tím, že hnutí Henleinovo chce dostat do své sféry. Proto na př. používá jakéhosi vůdcovského principu, a jmenuje — tam, kde se dříve volilo — nové členy vedení Bundu der Landwirte, kde ze starší generace zůstává zemský přísedící Kaiser a kde prvním místopředsedou stává se představitel zemědělské mládeže G. Hacker, jehož poměr k Henleinovi jest dán nedávným jeho výrokem, že Němci u nás mají dva vůdce, t. j. Spinu a Henleina. Spina prostě chce čeliti Henleinovi tím, že vyrovnává se s ním a přejímá některá jeho hesla. Právem nutno ukázati na nebezpečí, které jest v tom, že Henleinův program není vždy ve shodě s demokracií a že toto vycházení vstříc Henleinovi může přinésti jednou Svazu německých zemědělců více škody než prospěchu. — Nervosita německých křesť. sociálů svědčí o tom, že i oni cítí se býti ohroženi akcí Henleina; proto senátor Hilgenreiner zahájil proti Heimatsfrontě bojovnou akci; potírá myšlenku jednotné strany německé a hlásá myšlenku společné — opoziční — německé fronty, které si představuje jako společenství jednotlivých stran.

Nunciem v Praze, jehož místo jest dosud uprázdněno po odchodu nuncia Ciriachiho, má se státi rada nunciatury v Bernu Msgr. Ritter.

Komunisté v poslední době rozšiřovali letáky: „Ne Masaryk — ale Lenin“, leták, který vyzývá k ozbrojenému povstání. V této souvislosti byly provedeny policejní prohlídky v místnostech komunistických klubů, v redakci a administraci „Rudého Práva“, v sekretariátu komunistické strany a komunistické „Včele“.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Kritická schůze odzbrojovací konference. — Usnesení o saarském plebiscitu. — Návrat Ruska do koncernu velmocí a normalisace vztahů sovětsko-malodohodových. — Tíseň vlády Dollfussovy v Rakousku. — Převraty v Lotyšsku a Bulharsku. — Úplné zastavení platů Americe.

Svolání hlavního výboru odzbrojovací konference na konec května, k němuž došlo v důsledku zaujetí odmítavého stanoviska Francie k tak zv. přímým jednáním mezi velmocemi, bylo už samo o sobě signálem napjaté situace v poradách odzbrojovacích. Byl

to typický případ „úniku do veřejnosti“, k němuž uchylují se státy vždy teprve v tom okamžiku, kdy musí resignovat na dosažení dohody a dbát o to, aby se zbavily odpovědnosti. Francie prohlásila v notě dne 17. dubna, že naprosto nemůže připustit legalisaci německého zbrojení a naproti tomu musí trvat na požadavku vybudování a zajištění solidarity mírumilovných států proti nové skutečnosti hotového německého vyzbrojení a akutního nebezpečí útoku. Národní vláda francouzská přála si přednést toto stanovisko před příslušným forem a alarmovat tím Evropu. Poněvadž stanovisko nejen nepřítomného Německa, nýbrž i druhých spolurozhodujících států, Anglie, Ameriky a Itálie, bylo podstatně odlišné, dalo se předem očekávat, že schůze ženevská nabude tentokráte dramatických forem a že zde může lehko dojít k explozi nahromaděných výbušných látek v evropské situaci. Většina kritických pozorovatelů byla také a priori naladěna pesimisticky, a od první chvíle ohlašoval se konec vleklého a trapného odzbrojovacího jednání. Opravdu také narazily tu tentokrát na sebe koncepce anglická a francouzská velmi prudce, což se projevilo i osobním rozladěním hlavních představitelů, zatím co Itálie dávala najevo ostentativní neúčast na jednání již marném. Sir John Simon neváhal prohlásiti tentokráte už docela zřetelně, že Velká Británie považuje určité znovuvyzbrojení Německa za nevyhnutelné, poněvadž příští konvence nemůže za daných okolností býti v odzbrojení dost radikální a musí přece býti založena na rovnosti všech členů. Tím arci popudil jen ministra zahraničních věcí vlády francouzské Barthoua k opravdové obžalovací řeči, v níž Anglie dostala svůj podíl a negativní postoj francouzský vůči všem pokusům kompromisním byl ještě více zdůrazněn. Barthou prohlásil také svou skepsi vzhledem ku všem finesám odzbrojovacího jednání i k důmyslným pokusům sestavení záruk provádění a kontroly případné konvence. Z jeho řeči vysvítilo, že Francie oceňuje pouze docela zřetelné úmluvy rázu aliančního, které by zahnyly chuť každému, kdo by pomýšlel na zvrácení daného stavu. Francie přeje si udržet a prohloubit dohodu s Anglií, ale jen ve smyslu takového spolku čelícího novému rozmachu Německa. Naproti tomu Anglie ukázala se nyní vzdálenější než kdykoli dříve francouzskému pojetí věci a sir John Simon opustil konferenci předčasně, ponechávaje další jednání svému zástupci lordu Ednovi. Hlasy těch, kteří v tom viděli hotovou roztržku a rozchod konference, předbíhaly však rovněž událostem. Anglie má svrchovaný zájem na tom, aby zabránila rozpadnutí Evropy na dva nepřátelské tábory a aby nekontrasignovala vlastnoručně zmar všech snah o rozumnou úpravu zbrojení. Oč jde, jest zabrániti rozpoutání nových závodů ve zbrojení a tím zahájení přímých příprav k válce. Ale v těchto věcech má podstatně týž zájem Francie, která rovněž nepomýšlí na válku, leda kdyby jí byla vnucena. Celý její postoj je udán pouze opatrností, snahou nezanedbati nic, aby její bezpečnost byla co nejlépe pojištěna. Proto Francie také nepřije sic nic jiného, než aby bylo uznáno, že zásada bezpečnosti musí míti primát i při jednání odzbrojovacím, ježto k vůli pouhé dočasné dobré vůli a finančním úsporám není možno prejudikovati životním zájmům států. Diplomatický zápas na konferenci otáčel se tudíž kolem tohoto vyrovnání přímých zájmů na snížení a omezení zbrojení s tímto svrchovaným zájmem bezpečnostním, který tu nezdůrazňovala ostatně jen Francie, nýbrž celá řada států, které mají rovněž všechny důvody obávat se o plody svého vítězství a bezpečnost svých hranic. Mezi těmito státy vyniklo zejména Rusko, vedle něho však také Turecko,

státy Malé dohody a balkánského bloku, které všechny daly najevo své starosti o zachování evropského míru a vybudování náležité organizace k jeho udržení a zajištění. Zástupce sovětského Ruska neváhal ukázat přímo prstem na Německo jako příštího útočníka a odepřít mu právě z tohoto důvodu nárok na formální rovnoprávnost. Nutno dbáti také toho, k čemu pod titulem rovnoprávnosti požadovaných zbraní má být použito. Lidový komisař Litvinov prohlásil, že ideální cíl odzbrojení musí za daných trudných okolností být opuštěn a všechna pozornost soustředěna výhradně na zabránění útoku. Z toho důvodu navrhl, aby konference odzbrojovací byla proměněna v permanentní konferenci mírovou, v jakýsi dozorčí výbor záchrany, který by zakročil na kterémkoli místě v kritické situaci. Anglie, podporována v tomto směru zástupci ta zvaných států neutrálních, které podaly před časem vlastní memorandum k otázce odzbrojovací (Švédsko, Norsko, Dánsko, Holandsko, Švýcarsko, Španělsko), nechce však opustiti za žádných okolností myšlenku redukce a limitace mezinárodní výzbroje a činí tudíž pokračování ve vlastních pracech konference podmínkou jakékoli úvahy o bezpečnosti. Jinak obává se, že bychom se dostali právě k tomu, čemu třeba se vyhnouti: tvoření nepřátelských bloků, o závod proti sobě zbrojících. Poněvadž přátelé bezpečnosti nemají nikterak v úmyslu do takovýchto-katastrofálních řešení se pouštět, musilo dojít nakonec přece jen zas ku kompromisnímu zladění různých stanovisek, vyjádřených v podaných resolucích a k udržení kontinuity ženevského jednání. Technické výbory budou pokračovat ve zkoumání podmínek odzbrojení i bezpečnosti a při tom jednotlivé státy budou diplomaticky usilovati o získání Německa pro návrat na konferenci nebo nějaké vhodné řešení, jímž by se překlenula dosavadní propast. Poměr německo-francouzský je jádrem celého sporu a v jeho úpravě byl by také klíč k úpravě mezinárodního zbrojení, které technicky je úplně připraveno, ale ku svému uskutečnění vyžaduje zcela jiné atmosféry, než jaká dnes v Evropě vládne. O vyhlídkách nového pokusu, k němuž Francie nepřímo svolila, o zjednání přímého dorozumění mezi velmocemi, není možno předem se vyslovovat. Podle zkušeností bezprostředně předcházejících nejsou ovšem valné, poněvadž není na obzoru žádný nový moment, který by mohl způsobiti podstatnou proměnu toho, co se během jarních měsíců ostře vykrystalisovalo. Že se bude horlivě v tomto směru pracovat, ukázalo však hned pozváním Adolfa Hitlera k osobní schůzce s Mussolinim v Benátkách, o níž ovšem pronikly jen pověsti.

Že není třeba dělat kříž nad možností přímého dorozumění a tudíž i základního obratu v poměru německo-francouzském a v poměrech evropských naznačuje dorozumění, k němuž současně došlo v Radě Společnosti národů o podmínkách a formách saarského plebiscitu. Mírová smlouva versailleská předpisuje docela zřetelně uspořádání plebiscitu v území uhelného revíru saarského, který byl Francii odevzdán v náhradu za poškozené doly jejích severních revírů, po patnácti letech od vstupu mírové smlouvy v platnost. Hlasování o třech otázkách: návrat k Německu, připojení k Francii nebo zachování statu quo, účastní se všichni dospělí obyvatelé saarští, kteří bydlili v tomto území již při vstupu mírové smlouvy v platnost. Rada Společnosti národů je povinna dbáti úplné volnosti projevu vůle saarského obyvatelstva. Zde však vznikala kritická otázka, jak zajistit volnost tohoto projevu vzhledem ku změnám, které v Německu nastaly. Před příchodem vlády Hitlerovy mohla otázka saarského plebiscitu býti považována na pře-

dem rozhodnutou. Není nejmenší pochyby o německém charakteru území, a z toho důvodu už za Stresemanna činily se pokusy o přímé dorozumění mezi Francií a Německem stran návratu území a výkupu dolů z francouzského vlastnictví. Nyní však při vnitřním sporu, který rozděluje Německo na dva tábory, mohlo vzniknout oprávněné domněnání, že Saarští, kteří jsou vesměs katolíky, a z největší části dělníky, nebudou si přát návratu do státu, ovládaného hakenkrajclery. Francie považovala za svou povinnost zajistiti těmto jinak smýšlejícím plnou možnost projevu volnosti, jež muž překážela již dávno předem rozpoutaná nezřízená agitace živlů hakenkrajclerských. Německo mělo tudíž dříve, nežli bude stanoveno definitivní datum plebiscitu, podati určité a spolehlivé záruky, že nebude ovlivňovat voliče ani nepřímou vyhrožováním stran jejich příštího osudu po rozhodnutí, které by dopadlo následkem verdiktu většiny ve prospěch Německa. Francie chtěla zaručit i všem německým emigrantům, usazeným v Saarsku, aby mohli bezpečně likvidovati svoji situaci v případě nepříznivého pro ně výsledku. Německo zdráhalo se zprvu poskytnouti jiných záruk kromě povšechného slibu amnestie, ale nakonec se prostředkováním italského předsedy zvláště k tomu účelu zvoleného výboru Společnosti národů, Aloisiho, dosáhnouti německého svolení ku zřízení zvláštních plebiscitních soudů a zachování této mezinárodní jurisdikce ještě rok po vykonání volby. To byla pak stanovena přesně podle ustanovení mírové smlouvy na 13. leden 1935. Francie dokázala tím, že nemá nejmenšího úmyslu zdržovati návrat Saarska k Německu, bude-li si toho obyvatelstvo skutečně přát. Poněvadž zde není kompaktního francouzského osídlení nelze také předpokládat, že by došlo k rozdělení území. Bude to rozhodování čistě vnitropolitické, mezi přívrženci a odpůrci režimu Hitlerova. — Vrátili-li se však Saarsko Německu, vznikne nový problém správy dolů, které zůstanou Francii. Německo za nynější tísně hospodářské nebude míti dostatečných prostředků k výkupu majetku, který představuje na každý způsob stamilionovou hodnotu.

Zvláštní role, kterou hrál tentokrát v Ženevě zástupce sovětů lidový komisař Litvínov, ukázala, že v politické linii bolševického státu došlo k zajímavé a významné změně. Rusko bylo po revoluci jedním z vyděděnců Evropy a jako takové sblížilo se přirozeně s druhým státem, který, třebaž z jiných důvodů, byl v podobné opozici proti evropskému západu. Na ztroskotavší konferenci janovské došlo ku sblížení sovětů s Německem, a od té doby až do příchodu Hitlerova byla politická i hospodářská kooperace německo-ruská jedním ze základních faktů poválečné situace. Je známo, že německá říšská obrana, zejména v prvních letech po válce, jen díky sovětské pomoci mohla se reorganisovat. Německo bylo na druhé straně hlavním dodavatelem jak materiálu, tak pomocných sil pro hospodářskou rekonstrukci Ruska a mělo tak vynikající podíl na zdaru první pětiletky Stalinovy. Od příchodu hákového kříže v Německu k moci změnila se však tato situace od základu. Hitler na rozdíl od Mussoliniho nepěstuje fašismus jenom uvnitř, nýbrž hlásá přímo svatou válku proti samotnému zřídлу komunismu. Spojuje tu se zřetely ideoloigckými i zřetele ryze mocenské, vida na východě místo pro rozpětí přirozené síly německé. Spoléhal také, že západ uvidí toto odvrácení německého tlaku od svých hranic rád a bude jej v tom ještě podporovat. Sovětské Rusko stalo se tak ze spolupracovníka přímo objektem německé expansivní politiky a má v prvé řadě všechny důvody obávat se nového německého impe-

rialismu. Je tudíž přirozeno, že se octlo v jednotné frontě s těmi, kteří se staví proti hitlerovskému Německu na stráž. Poněvadž na druhé straně, na dalekém východě, je Rusko současně tísněno expanzí japonskou, musí se tím toužebněji chytat každé pomocné ruky na západě. Sjednalo za tím účelem již loni neútočné smlouvy nejprve s Polskem a pak se všemi sousedy na západě, smlouvy, obsahující docela přesné určení útočníka podle návrhů, vypracovaných v Ženevě. Tento ideologický soulad vrcholí nyní ve sjednání hotové ententy s Francií a jejími spojenci. Francie prospívá Rusku nepřímou už svým trvalým antagonismem k Německu a je ochotna ve vlastním zájmu zaručiti sovětům, že nepřivolí k německému útoku, byť se obracel nejprve tímto směrem. Francie je si vědoma, že enormní vzrůst německé moci zdařilou expanzí východní musil by se v zápětí projevit odrazem i na západě. — Zájmy Francie a Ruska setkávají se tedy znovu po létech a po hlubokých převratech společenských a hospodářských. Rusko může na druhé straně poskytnouti Francii určitou náhradu za nedostatek aliance s Velkou Británií. Francie může aspoň stavěti Anglii před oči eventualitu aliance s Ruskem. Už jako diplomatický nátlak může tato kombinace mít příznivé účinky. Ať je tomu jakkoli Rusko stává se plnoprávným činitelem ve velké politice evropské a ideologický rozpor, plynoucí z jeho poměru ke III. Internacionále, ustupuje do pozadí. Nelze při tom přehlédnouti ani vnitřní vývoj sovětského Ruska samotného, které se od doktriny světové revoluce, hlášané Trockým, odchýlilo za režimu Stalinova ke konstruktivnímu a v jistém smyslu národnímu hledisku vybudování socialismu nejprve v zemi samotné. Tím přestalo Rusko býti v Evropě živlem všem nebezpečným a mohlo se státi spojencem nebo odpůrcem podle zřetelů ryze politických. Z této vnitřní proměny může nyní těžit v zájmu své ochrany proti útoku, který by se chtěl priodít pláštikem tažení proti bolševismu a může se také státi účinným spojencem státu buržoasního, který hledá rovněž ochranu proti útokům na status quo. — Z této mezinárodní souvislosti vyrostlo konečně také uznání Ruska de jure státy Malé dohody. Překážky, které až dosud stály v cestě, musily ustoupit tomuto vyššímu zřetelu, nutnosti vytvořiti společnou frontu obrany proti Německu. V Československu byly již delší dobu splněny všechny předpoklady pro normalisaci vztahů k Rusku, následkem zahraničně-politického sjednocení Malé dohody, bylo však třeba vyčkati, až ostatní státy tohoto svazku, Rumunsko a Jugoslavie, dospějí na stejnou úroveň. Poměr rumunsko-ruský zlepšil se sice také podstatně od doby sjednání Litvinovova neútočného paktu, který již sám o sobě přinášel jakési uznání de facto, ale ministr zahraničních věcí Titulescu chtěl ještě při této příležitosti dosáhnouti výslovného uznání rumunské hranice, plnoprávné resignace sovětů na provincii besarabskou. Nyní bylo třeba jednání urychlit a tudíž na zvláštní dohodu o Besarabii resignovat. Rumunsko může zde ostatně býti spokojeno vyhlídkou, že po vstupu Ruska do Společnosti Národů, který se pro podzim považuje za zajištěný, bude i besarabská hranice kryta článkem desátým Úmluvy, který ukládá všem členům za povinnost respekt ku stávajícím hranicím. Jugoslavie dala politicky souhlas k nové úpravě poměru Malé Dohody k Rusku, sama však nemíní ještě v bezprostřední budoucnosti přikročiti k normalisaci vztahů jmenováním řádných vyslanců. Námitky a překážky v Jugoslavii nejsou povahy zásadní, týkají se spíše jen dvorského ceremonielu.

Rakouský režim, který čerpal určitý přírůstek sil a sebedůvěry z potlačení

„vzpoury“ sociálních demokratů bezohledným použitím prostředků státní moci, vyčerpání již, jak se zdá, psychologické možnosti odtud plynoucí a podléhá ponenáhlemu opotřebování pod nátlakem vytrvalé sabotáže a nepřetržité série atentátů hakenkreuzerských, živených z domácích zřidel i z emigrace, která se uchýlila do Německa. Práví se, že i sám protektor, bez něhož by se Dollfuss neudržel na svém místě ani den, ztrácí důvěru v trvanlivost nynějších poměrů a schopnost lidí, stojících v čele. Co bude následovat, nikdo neví, neboť hakenkreuzleři sami ani se nechtějí spokojit s nějakým kompromisem, nýbrž vyžadují samovládu. Mussolini bude patrně o věcech rakouských jednati s Hitlerem na schůzce benátské a bude se snažit přiměti jej k nějaké formě vyjádření politického nezájmu na Rakousku a k souhlasu s instalací režimu, který by aspoň na čas zaručoval jakousi neutrálnost a potvrzení aspoň vnější rakouské samostatnosti.

Uprostřed května rozpustila vláda lotyšská sněm, aniž vypsala nové volby. Znamenalo to přechod k diktatuře kabinetu U l m a n i s o v a za souhlasu presidenta republiky K v i e s i a. Převrat odůvodňuje se neschopností stran dosáhnouti jednotného postupu mezi sebou a obavou před revoltou krajních živlů. Hladký průběh vládních opatření, která nenarazila nikde na odpor, svědčí o dobré přípravě a autoritě, které vláda v zemi požívá. Zdá se, že nebezpečí převratu, ať zleva, od komunistů, nebo zprava, od živlů, sympatisujících s německými hakenkreuzlery a od nich podporovaných, je zatím vyloučeno. — Na L i t v ě došlo zanedlouho potom k pokusu, který ukazoval na napodobení příkladu, byl však likvidován smírně a vláda zůstala beze změny. — Naproti tomu proveden byl podle plánu v o j e n s k ý p ř e v r a t v B u l h a r s k u, kde král propustil 19. května vládu Mušanovovu a pověřil G e o r g i e v a, opírajícího se o armádní kruhy a politickou skupinu „Zveno“. I zde vysvětluje se vznik diktatury neschopností politických stran udržet nějaký modus vivendi a nezbytností radikálních vnitřních reforem. Bulharský převrat má ovšem ráz, přesahující rámec vnitropolitický a vzbudil mimořádnou pozornost zejména proto, že vláda Mušanovova byla právě ve slibných jednáních s vládou jihoslovanskou o formě přistoupení k balkánskému paktu. Nový kabinet nepovažoval se za nepřátelský tomuto směru vývoje bulharské politiky a projevil také ihned oficiálně svůj souhlas s ním. Zatím nedošlo však k pokračování balkánských porad, ježto veškerá pozornost a energie vlády je patrně soustředěna na upevnění její situace a poměry uvnitř.

Před červnovou splátkou Americe došlo k radikálnímu vyjasnění dlouho latentní otázky, co s a m e r i c k ý m i d l u h y. Od konce roku 1932 valná část amerických dlužníků, s F r a n c i í v čele, podřídila další placení přistoupení Ameriky k lausanneské dohodě, a druhá část, s A n g l i í v čele, odváděla jen symbolické splátky, odpovídající přibližně tomuto standartu. V americkém kongresu byl však nyní přijat zákon, kterým všichni, kdož neplní řádně povinnosti dlužníka, prohlašují se za bankrotáře a odpírá se jim právo kontrahovati vůbec půjčky v Americe. To mělo za následek zastavení platů i druhou skupinou. President Roosevelt zdá se nyní nakloněn rozvinutí celé otázky od základu a přivoliti nejen k revisi cifer, nýbrž i k nové metodě placení ve zboží, což by znamenalo úplný obrat v dosavadní hospodářské politice. Dr. Rudolf Procházka.

TOVÁRNA NA NÁBYTEK ARCHITEKT FR. PLHOŇ A SPOL.
PRODEJNA PRAHA II., Purkyňova 2. Telefon 38706.